

video qui clament ad Christum. Ad illum si sincero pectore clamauerimus, non alio respicientes quam ad illius gloriam et gregis salutem, protinus expergiscetur ac mari frementi dicet 'Obmutesce', moxque sequetur magna tranquillitas. Non enim passus est hanc tempestatem exoriri vt perdat suos, sed vt exploret, vt purget, vt gloriosius coronet.

Solent prisci laetos rerum exitus ex auium occurso coniicere: 35 mihi vero felix augurium videtur, quod video locis aliquot episcopos exoriri qui pietate morum, qui sacra doctrina, qui prudenti moderatione laetiora promittunt. Nam a graculorum, picarum et coruorum clamoribus nihil vnquam boni ominis mihi promittere potui. Auspicatissimas aues arbitror R. P. Alfonsum Fonseca 40 archiepiscopum Toletanum in Hispaniis, Ioannem episcopum Roffensem in Anglia, Christophorum episcopum Augustanum in Germania, aliosque complures; inter quos tua virtus non infimum promeretur locum.

Habebit tua pietas strenuum ac fidelem συνεργόν in resti- 45 tuendis Ecclesiae collapsis rebus Augustinum Marium: quem tibi non commendo, quum sciam et pro suo merito et pro tua humanitate tibi esse commendatissimum; quin potius opto et spero futurum vt ego per illum tibi fiam commendatior. Qui si dignaberis hunc homunculum clientulorum tuorum numero ascribere, 50 quod vnum possum polliceor, voluntatem ad omne obsequium promptissimam. Amplitudinem tuam reuerendam seruet Christus opt. Max. Friburgi Brisgoae festo pentecostes. AN. M.D.XXIX.

2154 2165. TO AEMILIUS DE AEMILIIS.

Enchiridion, 1531, f. 7 v°. (β).

Opus Epistolarum p. 973.

N. p. 911: Lond. xxiii. 17: LB. 1050.

Freiburg.

17 May 1529.

[For the sources see Ep. 2154. Here again preference must be given to the letter actually received, as represented in β, which Aemilius no doubt printed as accurately as he could: though the letter was published earlier in H. The variants in H represent for the most part polishings of the rough-draft made before publication. That in l. 39 probably indicates a correction made when the fair copy was written out for dispatch; so too the change made in the month-date. The heading in β was no doubt the address.]

ORNATISS. D. AEMILIO AB AEMILIIS BRIXIANO, AMICO MEO
PRAECIPVO.

S. P. Scito vtranque epistolam tuam, vir ornatissime, mihi redditam esse; quibus nunc de eodem, quod aiunt, oleo respondeo: quanquam quid opus responso, quum Magium habeamus γραμματοφóρον, quem opinor ad te recursurum.

Non omnino mentiuntur Dominicani ac Franciscani qui me 5

2165. TIT. ORNATISS. D. β: ERASMVS ROTERODAMVS H. AMICO MEO PRAECIPVO om. H. 1. S. P. β: S. H. 2. eodem H: vtroque β. 5. Dominicani ac Franciscani add. H.

2164. 35. Solent] Cf. Ep. 1211. 89n.

40. Fonseca] See Ep. 1748.

41. Ioannem] Fisher: see Ep. 229.

42. Christophorum] Stadion: see Ep. 2029.

2165. 2. oleo] Cf. Adag. 362.

mortuum praedicant. Subinde mihi luctandum est cum mortis satellite calculo; vt omittam senectutis onus, quam tamen non admodum habeo quod accusem; vt sileam studiorum labores immodicos; vt ne commemorem assiduas conflictationes cum tot monstris nunc hinc nunc illinc adorientibus. An haec vita dicenda sit nescio. Me quidem nullius laboris taederet, nisi perspicerem hisce temporibus omnia in peius ruere. Audio orthodoxos et haereticos, audio catholicos et antichristos, sed nusquam video Christum. Iam diu parturit mundus; vtinam aliquid boni pariat obstetricante Christo! alioqui nullam video spem. Dum pharisaismus pugnat cum Euangelii vigore, repullulat paganismus. Multi sperant per eos posse sopiri malum qui praecipue malo dedere causam. At vereor ne magis exasperetur.

Vtinam Enchiridion meum tam esset eruditum vt tuam operam promereatur, aut tantum conduceret ad pietatem vt te nec operae poeniteat nec inuidiae pigeat! Siquidem apud Hispanos populari lingua versum miros picarum et gracculorum tumultus excitauit; nec substitisset, nisi procerum quorundam, sed praecipue Caesaris, fauore subleuatum.

Cur autem tantopere satagant ne quid mearum lucubrationum loquatur lingua vulgari, causa in promptu est. Isti nusquam non digna atque indigna in me deblaterant, et persuadent plurimis. Quid ni vincant ἐρήμην δίκην? Quod si libelli mei loquerentur sermone vulgari, mox depraehenderentur illorum impudentissima mendacia. Minus tamen fuerit inuidiae, si praefationem ad Paulum Volzium omiseris, sique nonnulla ambigue dicta, vt trahi possint ad calumniam, explanes, et odiosius dicta arte lenias. Mos gerendus est huic seculo συκοφαντικώτατῳ, et Paulus nobis qua licet imitandus est, qui omnia fiebat omnibus vt omnes lucrifaceret. Porro, tantum abest vt aeditionem operis velim remorari, vt magnopere cuperem idem factum in caeteris meis lucubrationibus, praesertim iis quae minus habent inuidiae, et plus conducunt ad pietatem; quod genus sunt Commentarii in quinque Psalmos, Comparatio Virginis et Martyris, Misericordia Domini, Matrimonium Christianum, Vidua Christiana, et Paraphrases. Ipse non grauarer Gallum aut Batauum interpretem conducere; sed rara auis est qui in sua lingua tantum praestare valeat.

7. quam β: de qua H. 8. accusem β: querar H. 9. vt ne β: neue H.
18. exasperent H. 25. satagunt H. 26. vulgari β: vulgi H.
33. gerendus H. H: συκοφαντικοτάτῳ β. 39. quinque β: quatuor H.

21. apud Hispanos] See Epp. 1556. 47n, 1581. 765-71, 1814. 120-129; but contrast Ep. 1742. 174-8.

30. praefationem] Ep. 858.

39. Psalmos] See Epp. 327, 1304, 1427, 1535, 2017.

Comparatio] See Ep. 1346.

Misericordia] See Ep. 1474.

40. Matrimonium] See Ep. 1727.

Vidua] See Ep. 2100.

Paraphrases] See vol. vii, p. 559.

41. interpretem] Erasmus seems to have been unaware that a Dutch translation had appeared at Amsterdam, D. Pietersoen, 24 July 1523; edited again at Antwerp, J. van Ghelen, 28 Aug. 1523. A French translation, by L. Berquin, appeared first *s.l. et a.* (c. 1525; cf. Ep. 1581. 760); reprinted by M. de Keyser in Antwerp in 1529. See BEr². *Ench.* 1069-70, 1081-2.

Ex laudibus nisi quod me vult Vbi prodierit vnum miseris, vntatem magnop Italiae, quam t

Haec vt legat vel hinc intelligi sime. Reliqua pius ac sinceru Friburgi Bri

Leipzig MS.
EE. 109.

[An original 1
The year-date is

S. Pl. Vir phorum Carb mihi fuerunt Christophoru et offitium, q in tantis rer minus illi sat lumcumque i quo minus et

Secundas T., mihi prae est quod per studio et fau nostrum. Q praestiti <m non mediocr sint vanae sine munere non adeo n cum ingenti

2165. 49. q sincerus β: M burgi (Tribun id Maii. Anno

2166. 1. lit 15 March.

2. Carbetiu 2121-2.

10. Secundu dently recent Waltkir

2165]

Ex laudibus quas mihi plena manu tribuis, nihil aliud accipio nisi quod me vehementer diligis, qui sic in iudicio de me caecutias. 45 Vbi prodierit opus tuum, rem adprime gratam feceris si codicem unum miseris, ut et ipse discam Ethrusce loqui. Bembi vero pietatem magnopere probo, qui hoc quoque decus reuocat suae Italiae, quam tot egregiis virtutibus hactenus illustrauit.

Haec ut legas vereor. Scripsi enim plusquam ex tempore, quo 50 vel hinc intelligas quam a me familiariter ameris, Aemili carissime. Reliqua cognosces ex Vincentio, qui mihi visus est vir pius ac sincerus. Bene vale.

Friburgi Brisgoae .xvi. Cal. Iunias. 1529.

Erasmus Roth. manu propria. 55

21232166. FROM BALTHASAR MERCKLIN.

Leipzig MS.
EE. 109.

Waldkirch.
19 May 1529.

[An original letter, by a secretary; subscribed by the Bishop (ll. 37-9). The year-date is confirmed by the mention of Erasmus' move to Freiburg.]

S. Pl. Vir ornatiss., litteras quas tua paternitas per Christophorum Carbetium ad me dedit, accepi Spyrae: quae quidem mihi fuerunt gratiss. Comendauit tua p<aternitas> eundem Christophorum mihi vehementer: cui profecto omnem fauorem et offitium, quantum in me erat, lubens praestitissem; sed is me 5 in tantis rerum ac negotiorum procellis demersum offendit, ut minus illi satisfacere potuerim quam cupiebam. Verum quantumcumque id fuit, certe et voluntati et studio nostro nihil defuit quo minus et paternitati tuae et illi gratificarer.

Secundas Waltkirchium delatas Luscinius noster, hospes pat. 10 T., mihi praesentauit; per quem p. t. significari desiderat, si quid est quod per illam fieri vellem, imperem; agisque pro meo in te studio et fauore gratias ingentes, sed eas profecto citra meritum nostrum. Quod etsi humanitati tuae magis quam officii nostri praestiti <memoriae> adscribendum fuit, dabitur tamen opera 15 non mediocris ut hae tuae nobis gratiae relatae non in vniuersum sint vanae aut inutiles. Licet nudis verbis dumtaxat et vacuis sine munere aliquo litteris tecum ago, curabo tamen posthac ut non adeo nudaee aut implumes, sed pro fortuneoli mei tenuitate cum ingenti foenore, ad te vadant, et quicquid hactenus pro 20

2165. 49. quam . . . illustrauit *add. H.* 51. Aemyli *H.* 52-3. qui . . . sincerus β : Magio, viro, ut mihi visum est, et pio et perhumano *H.* 54. Friburgi (Triburgi β) . . . Iunias β : Datum apud Friburgum Brisgoae postrid. id Maii. Anno *H* (Idus *N*). 55. Erasmus . . . propria *om. H.*

2166. 1. litteras] Ep. 2123, dated 15 March.

2. Carbetium] Carlewitz: see Epp. 2121-2.

10. Secundas] Not extant: evidently recent. Cf. l. 26.

Waltkirchium] See Ep. 2104. 11n.

452.8

N

Luscinius] See Ep. 302. 16n. He had left Augsburg because of the religious troubles (Ep. 2264. 30-33), and since Jan. 1529 had been resident in Freiburg; occupying the ground-floor of the house 'zum Wallfisch' (Ep. 2112. 15n). See Schmidt ii, 202-3.